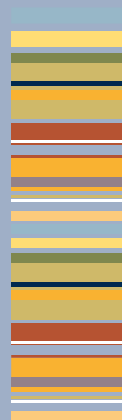

JUSTIITSMINISTEERIUM

RETSIDIIVSUS EESTIS 2017

KRIMINAALPOLIITIKA UURINGUD

Justiitsministeerium

RETSIDIIVSUS EESTIS 2017
Kriminaalpoliitika uuringud nr 27

Andri Ahven, Ave Roots, Mari-Liis Sööt

Juuni 2018

Keeletoimetaja: Kalev Lattik
Kujundus ja küljendus: Dada AD

Väljaandja:

Justiitsministeerium
Suur-Ameerika 1
10122 Tallinn
Telefon: 620 8100
e-post: info@just.ee

www.kriminaalpoliitika.ee

ISSN 1736-2377

ISBN 978-9949-7237-2-0 (pdf)

Kõik käesolevas materjalis esitatud on kaitstud autoriõigusega, mis kuulub justiitsministeeriumile.

Väljaannet võib tsiteerida või refereerida üksnes juhul, kui viidatakse materjali autoritele.

Justiitsministeeriumi kirjaliku nõusolekuta ei tohi väljaannet ega selle osi mingil viisil publitseerida.

Sisukord

Lühikokkuvõte	5
Sissejuhatus	7
Metoodika	9
Retsidiivsus kohtuotsuste järgi	13
Üldine retsidiivsus	13
Retsidiivsus kuriteo liigi järgi	15
Vanglast vabanenute retsidiivsus	16
Teiste rühmade retsidiivsus	18
Vanglast vabanenud süüdimõistetute retsidiivsusega seotud sotsiaal-demograafilised näitajad	21
Narkootikumide tarvitamine	22
Alkoholitavitamine	23
Kuriteo liik	24
Haridustase	25
Vanus	26
Sugu	27
Kodakondsus, emakeel ja rahvus	28
Vanglast vabanemise viis	29
Võrdlus varasemaga ehk retsidiivsus kuriteos kahtlustatavana ülekuulamise järgi	31
Kahe ja viie aasta retsidiivsusmäära koondtabel	37
Vanglast vabanenute sattumine kinnipidamisasutusse	39
Retsidiivsusnäitajaid Eestis ja välisriikides	41
Kasutatud allikad	43
Lisad	45

Lühikokkuvõte

Vaatluse all on nende isikute retsidiivsus, kelle suhtes 2011.–2016. aastal 1) kriminaalmenetlus otstarbekusest lõpetati; 2) keda karistati rahalise karistusega; 3) kes suunati kriminaalhooldusele või 4) kes vabanesid vanglast. Retsidiivsusmäär näitab nende osakaalu, kes niisugusele sündmusele järgnenud kahe aasta jooksul mõisteti jõustunud kohtuotsusega uues kuriteos süüdi. Lisaks esitatakse andmeid kuriteos kahtlustatavana ülekuulamisest ühe, kahe ja viie aasta jooksul.

Kahe aasta retsidiivsusmäär kohtuotsuste järgi oli kõige kõrgem reaalse vangistusega karistatud isikutel (29%); järgnesid kriminaalhooldusele suunatud (20%), rahalise karistuse saanud (14%) ja need, kelle kriminaalmenetlus lõpetati otstarbekusest (11%).

Uue kuriteo toimepanemise risk oli suurim esimese aasta jooksul pärast menetluse lõpetamist, kohtus süüdi mõistmist või vanglast vabanemist. Neist, kes kandsid karistuse vanglas lõpuni, sattus üks viiendik sinna aasta jooksul tagasi.

Varasema kuriteo liiki arvesse võttes on läbi aastate olnud kõige suurem varavastase kuriteo eest karistatud isikute retsidiivsus; nemad panevad ka kõige tõenäolisemalt uuesti toime sama liiki kuriteo. Raske isikuvastase kuriteo eest karistatud isikute retsidiivsus (jättes arvestusest välja kehalise väärkohtlemise) on suhteliselt väike.

Retsidiivsuse suurimaid riskitegureid on uimastitarvitamine: kahe aasta jooksul pärast vanglast vabanemist on uues kuriteos kahtlustatavana üle kuulatud neli viiendikku tugeva narkootikumi tarvitajatest.

Sissejuhatus

Retsidiivsus ehk korduvkuritegevus on õiguskaitseüsteemi töö analüüsimisel ja hindamisel üks sagedamini tähelepanu pälvivaid probleeme. Eeskätt pakub huvi, kas retsidiivsuse tase on aja jooksul muutunud ning milliste teguritega retsidiivsus kõige enam seondub, et neile retsidiivsuse ennetamisel tähelepanu pöörata.

Eestis tegi esimese põhjalikuma uuringu justiitsministeerium 2010. aastal.¹ Selles uuriti, kuid võrd erineb retsidiivsuse tase kuriteo toime pannud isikute rühmade puhul ning milliste sotsiaal-demograafiliste jt teguritega retsidiivsus eeskätt seondub. 2017. aasta lõpul tehti suuresti eelmist uuringut korranud analüüs, mis võimaldab vaadelda kurjategijate retsidiivsust viimase kümne aasta jooksul. Äsjases uuringus kasutati sarnast meetodikat ja vaatluse olid suures osas samad tegurid kui eelmises uuringus, kuid nüüd keskenduti peamistele, enim kasutatavatele näitajatele ning peatuti vähem neil näitajatel, mille puhul ei ilmnenud eelmise uuringuga võrreldes märkimisväärsed erinevusi (nt retsidiivsuse seosed mitmete sotsiaal-demograafiliste tunnustega).

Erinevalt 2010. aastast vaadeldi käesolevas uuringus retsidiivsust lisaks kuriteos kahtlustatavana ülekuulamisele ja jõustunud kohtuotsusega süüdimõistmise alusel.

Erinevalt 2010. aasta uuringust vaadeldi nüüd retsidiivsust lisaks kuriteos kahtlustatavana ülekuulamisele ka jõustunud kohtuotsusega süüdimõistmise alusel. Peale selle tehti regressioonanalüüs, et selgitada, milliste teguritega suur retsidiivsusrisk esmajoones seondub. Regressioonanalüüsi tegi Ave Roots Tartu ülikoolist.

Lääneriikides on retsidiivsusuuringuid tehtud aastaid ja mitmes riigis on need regulaarsed (Holland, Suurbritannia, USA jt). Eesti 2010. aasta uuringu kokkuvõttes kirjeldati välisriikides retsidiivsuse uurimise meetodikat, retsidiivsuse mõõtmise näitajaid, retsidiivsuse vähendamiseks mõeldud meetmete mõju uurimist ja nende meetmete tulemuslikkust. Seetõttu neil käesolevas aruandes eraldi ei peatuta.

Tuleb arvestada, et eri ajal läbi viidud retsidiivsusuuringute andmeid saab võrrelda piiratud määral. Tavaliselt vaadeldakse retsidiivsusuuringutes suuri, kindlate tunnustega rühmi (nt vanglast ühe aasta jooksul vabanenuid), mistõttu on raske

¹ Ahven, A., Salla, J. ja Vahtrus, S. (2010). Retsidiivsus Eestis.

arvesse võtta näiteks seaduste või menetluspraktika muutumisest tingitud muutusi rühmade koosseisus. Lihtne retsidiivsusnäitajate võrdlus ei tarvitse adekvaatselt kajastada muutusi tegelikus retsidiivsusel, vaid pigem muutusi vaadeldava rühma koosseisus.

Retsidiivsusnäitajaid võib mõjutada juhtumite õigusliku määratluse muutumine (2015. aasta algusest muutus osa varem kuriteona määratletud juhtumeid väärtegudeks; retsidiivsusuuringutes aga väärtegevusi ei arvestata). Arvestatav mõju võib olla ka sellel, milline osa kriminaalmenetlustest lõpetatakse otstarbekusest ilma kohtusse saatmata (puudutab näitajaid, mis põhinevad kohtus süüdi mõistetute osakaalul), jne. Aja jooksul võib muutuda inimeste aktiivsus kuritegudest politseile teatamisel, politsei ja teiste menetlusasutuste suutlikkus juhtumeid uurida ja kohtusse saata, kohtumenetluse pikkus. Mida rohkem kuritegudest teatatakse ning mida kiiremini ja tõhusamalt juhtumeid menetletakse, seda suuremad võivad olla lühema perioodi retsidiivsusnäitajad, ehkki retsidiivsusel tase tegelikult ei muutu.

Seetõttu tuleb üksikute aastate retsidiivsusnäitajate võrdlemisel olla ettevaatlik, eriti väikeste rühmade puhul. Samuti ei saa neist teha automaatselt järeldusi ühe või teise kohtlemisviisi tõhususe kohta retsidiivsusel ennetamisel, sest mõjutusvahendite ja karistuste määramisel on üks olulisemaid asjaolusid isiku retsidiivsusrisk, mille esmaseks peegeldajaks on varasem kuritegude korduvus. Seepärast mõistetakse reaalne vangistus kui raskeim karistus suure retsidiivsusriskiga isikutele ning ka nende suhteliselt suur retsidiivsus vanglast vabanemise järel on üsna ootuspärane. Regressioonanalüüsi eesmärk oli kirjeldada eri tegurite mõju retsidiivsusriskile, võttes muu hulgas arvesse ka karistuse tüüpi.

Metoodika

Vaatluse all on isikud, kelle suhtes aastail 2011–2016² kriminaalmenetlus lõpetati otstarbekusest, keda kohus karistas rahalise karistusega, kes suunati kriminaalhooldusele (sh üldkasulikule tööle) või kes vabanesid vanglast.³ Vaatlusperioodi alguseks on vastavalt kriminaalmenetluse lõpetamine (menetlusotsus), süüdimõistva kohtuotsuse jõustumine, kriminaalhooldustoimiku avamine või vanglast vabanemine. Vaatlusperioodiks on enamasti üks ja kaks aastat pärast niisugust sündmust; andmete olemasolu korral esitatakse peamised näitajad ka viie aasta kohta. Ühe- ja kaheaastane vaatlusperiood on rühmade erinevuste ja peamiste trendide kirjeldamiseks üldjuhul piisav; samuti lubab see kasutada võimalikult hiliste aastate andmeid.

Retsidiivsust vaadeldakse kahe tunnuse järgi: 1) isiku kahtlustatavana ülekuulamine; 2) süüdimõistva kohtuotsuse jõustumine. Kummalgi näitajal on tugevad küljed ja puudused, nagu allpool selgitatakse.

Kuriteos kahtlustatavatest saadetakse kohtusse ca 55%. Menetlus lõpetatakse otstarbekuse kaalutlusel ca 22% ja kriminaalmenetluse aluse puudumise tõttu ca 23% isikute suhtes.

Retsidiivsusmäär on ühe või mitme aasta jooksul üle kuulatud või süüdi mõistetud isikute osakaal vastavast rühmast. Retsidiivsusrisk tähendab uue kuriteo toimepanemise tõenäosust, mida hinnatakse regressioonanalüüsi põhjal. Lisaks vaadeldakse vanglast vabanenute sattumine kinnipidamisasutusse vahistatu või süüdimõistetuna.⁴

2 2016. aasta puhul pole andmeid kõikide rühmade kohta. Kui andmeid oli, võeti arvesse esimesed 10 kuud, et vaatlusperioodiks jääks vähemalt üks aasta; mõnel juhul ka pikem periood. See ei mõjuta näitajate võrreldavust kuigivõrd.

3 Andmestiku puudulikkuse tõttu jäid analüüsist välja süüdimõistetud, kes vabastati KarS § 73 lõike 1 alusel karistusest tingimisi. Aastaarvud tekstis, tabelites ja graafikutel viitavad niisuguse sündmuse ajahetkele, millest alates retsidiivsust vaadeldakse. Kriminaalmenetluse otstarbekusest lõpetamise, rahalise karistuse ja vanglast vabastamise puhul arvestatakse vaid viimast juhtumit igal aastal; kriminaalhooldusele suunamise puhul kõiki juhtumeid (aasta jooksul kordub ligikaudu 5% isikutest, mis ei mõjuta näitajaid arvestatavalt). Ei vaadelda vanglas toime pandud kuritegusid.

4 Isik võis kinnipidamisasutusse sattuda ka varem mõistetud karistuse täitmisele pööramise tõttu, ilma et oleks toime pandud uut kuritegu.

Isiku kahtlustatavana ülekuulamine ei tähenda alati tõendatud kuritegu ning täpsem oleks arvestada jõustunud süüdimõistvat kohtuotsust. Siiski mõistetakse valdav osa üle kuulatud isikuid hiljem kohtus süüdi või nad tunnistavad oma süüd kriminaalmenetluse otstarbekusest lõpetamisel.

Aastail 2011–2016 saadeti kriminaalmenetluses süüdistusega kohtusse 55% prokuratuuris lõpliku menetlusotsuse saanud isikutest, keda oli kahtlustatavana üle kuulatud. Menetlus lõpetati otstarbekusest 22% isikute puhul ja kriminaalmenetluse aluse puudumise tõttu 23% isikute suhtes. Ligi 99% kohtu alla antud isikutest mõisteti süüdi. Seega saab öelda, et kuriteos kahtlustatavana üle kuulatud isikutest tunnistas oma süüd või mõisteti kohtus süüdi ligikaudu kolm neljandikku.

Andmed kuriteos kahtlustatavana ülekuulamistest annavad lühikese (üheaastase) vaatlusperioodi puhul retsidiivsuse ulatusest kiirema ja terviklikuma pildi kui jõustunud kohtuotsuste andmestik. Samas tuleks sel puhul hoiduda kindlasõnalisest väitest „pani kuriteo toime“ vms, eriti kontekstis, kus pole võimalik esitada lisaselgitusi.

Kohtuotsuste puhul on sobiv kasutada vähemalt kaheaastast vaatlusperioodi, mis muu hulgas lubab retsidiivsuse andmeid kõrvutada teiste riikide analoogiliste andmetega. Tuleb aga rõhutada, et üldjuhul pole eri riikide retsidiivsnäitajad võrreldavad isegi sarnase arvutusmeetodika korral⁵, sest süüteona käsitletavate tegude seaduses määratlemine ning menetlus- ja karistuspraktika erinevad suuresti.

Kohtuotsuste andmestiku kasutamisel on oluline arvesse võtta kohtumenetluse pikkusest tingitud ajanihet ja selle võimalikke muutusi. Järeldada midagi ainuüksi süüdimõistmistest osakaalu põhjal võib olla eksitav: näiteks ei saa retsidiivsnäitaja kasvust järeldada automaatselt tegeliku retsidiivsuse tõusu, sest tegu võis olla lihtsalt kiirema kohtumenetlusega; viimane omakorda võis olla seotud menetlusliikide struktuuri lihtsustamisega. Seetõttu ei tarvitse pelgalt kohtuotsuste andmestik olla retsidiivsuse trendide kajastamisel piisavalt täpne, eriti ühe aasta puhul.

Andmeanalüüsi (sh regressioonanalüüsi) eesmärk on selgitada, kuidas on uue ülekuulamise tõenäosus seotud sõltumatute tunnustega nagu sugu, vanus, kuriteoliik, sanktsiooni liik jm; vanglast vabanenute puhul ka vabastamise viis ning andmed sõltuvusainete tarvitamise kohta. See võimaldab mingil määral hinnata, kas võrreldavate rühmade puhul oleks retsidiivsuse tasemes erinevusi, olenemata isiku karistusliigist. Tuleb arvestada, et analüüsis sai kasutada piiratud arvu (valdavalt

5 *Sasu Tyni märgib sama meetodikaga tehtud Põhjamaade võrdlusuuringu kohta, et ehkki uuringu lähtekoht ja retsidiivsnäitaja tähendus olid eri riikides samad, polnud võimalik võrrelda riikide tõhusust retsidiivsuse ennetamisel, sest õigussüsteemid ja karistuspraktika (nt reaalse vangistuse keskmine pikkus) erinevad. – Tyni, S. (2015), lk 45.*

sotsiaal-demograafilisi) tunnuseid, mistõttu ei saa teha lõplikke järeldusi erinevate kohtlemisviiside edukuse kohta retsidiivsuse ärahoidmisel – ehkki analüüs võib anda sellele viiteid. Kindlamate järeldusteni jõudmiseks tuleks vaatluse alla võtta sarnaste tunnustega ja sarnase riskihinnanguga isikud ning koguda analüüsiks vajalik andmestik juba enne vaatlusperioodi algust.

Kohtuotsuste alusel retsidiivsuse vaatlemise eeliseks on andmete lõplikkus: saab öelda, et isik pani kuriteo toime. Samas tuleb arvestada, et kohtusse ei jõua umbes neljandik juhtumest, mille puhul isik kuriteo suure tõenäosusega toime pani (tunnistas süüd), kuid kriminaalmenetlus lõpetati otstarbekusest. Samuti võib kohtumenetlus keerukates või paljude osalistega seotud juhtumites (nt grupiviisilised vargused) olla üsna aeganõudev. Seetõttu on kohtuotsuste puhul sobiv kasutada vähemalt kaheaastast vaatlusperioodi, aga allpool tuuakse peamised näitajad ka üheaastase vaatlusperioodi kohta.

Retsidiivsus kohtuotsuste järgi

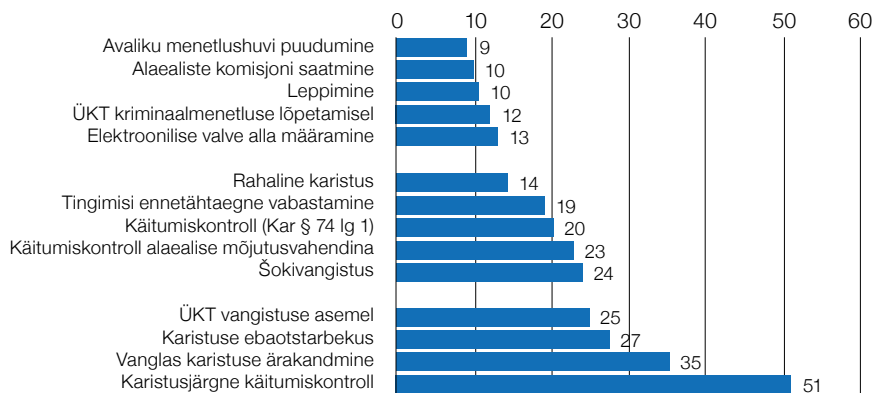
Üldine retsidiivsus

Siin ja edaspidi vaadeldakse kõikide rühmade puhul eeskätt kahe aasta retsidiivsusnäitajate keskmist jõustunud kohtuotsuste alusel, kuid võrdluseks esitatakse andmeid kahtlustatavana ülekuulamise järgi. Kõige retsidiivsemad on reaalse vangistusega karistatud: nende keskmine retsidiivsusmäär on 29%. Järgnevad kriminaalhooldusele suunatud isikud 20%-ga ning rahalise karistuse saanud isikud 14%-ga. Kõige vähem retsidiivsed on need, kelle menetlus lõpetati otstarbekusest: 11%.⁶

Joonis 1 kajastab vaadeldud rühmade kahe aasta retsidiivsust süüdimõistva kohtuotsuse järgi. Retsidiivsus on väiksem isikutel, kellele kohaldatai kergemaid

mõjutusvahendeid või karistusi, suurem aga reaalse vangistusega karistatutel. Kuna leebemaid sanktsioone kohaldataksegi kergemate kuritegude ja väiksema retsidiivsusrisi puhul, on niisugune pilt ootuspärane ega näita ühe või teise meetme tõhusust.

Retsidiivsus on kõige suurem vanglast vabanenute puhul ja kõige väiksem neil, kelle menetlus otstarbekusest lõpetati.

Joonis 1. Eri rühmade kahe aasta retsidiivsusmäär süüdimõistva kohtuotsuse alusel (%; 2013–2015)⁷

⁶ Hõlmatud aastad: 2013–2014 (isikud, keda karistati rahalise karistusega, kes vabanesid vanglast või suunati kriminaalhooldusele), 2013–2015 (isikud, kelle menetlus lõpetati otstarbekusest).

⁷ Hõlmatud aastad: vt eelmine märkus.

Retsidiivsus on suhteliselt suur ka isikutel, kelle kriminaalmenetlus lõpetati karistuse ebaotstarbekuse tõttu⁸: nende kahe aasta keskmine retsidiivsusmäär on viimastel aastatel olnud 27%. Kõige sagedamini oli niisugune isik toime pannud varguse. Tuleb arvestada, et neid juba ootas karistus teise kuriteo toimepanemise eest, mistõttu ei saa ainuüksi selle näitaja põhjal teha järeldusi niisuguse menetluspraktika otstarbekusest retsidiivsuse ennetamisel.

Uue kuriteo risk on suurim esimese aasta jooksul pärast menetluse lõpetamist, kohtusüüdi mõistmist või vanglast vabanemist.

Karistusjärgse käitumiskontrolli puhul saab kõrget retsidiivsusmäära osaliselt seletada asjaoluga, et erinevalt teistest kriminaalhooldusalustest on nende puhul kuritegu ka kontrollnõude või käitumiskontrolli raames

pandud kohustuse kuritahtlik rikkumine (karistusseadustiku (KarS) § 331⁴). Juhul kui niisugused kuriteod arvestusest välja jätta, ei ületa nende isikute retsidiivsusmäär vanglas karistuse ära kandnute retsidiivsusest. Isikute väikese arvu tõttu on näitajate kõikumus suur.

Retsidiivsus on püsivalt kõige kõrgem olnud vanglas karistuse ära kandnud isikute puhul. Samas on selle rühma puhul märgatav retsidiivsuse mõningane vähenemine viimastel aastatel.

Vanglas karistuse ära kandnute ja sealt teistel alustel vabanenute retsidiivsuse vahe väheneb aastatega, kuid jääb siiski püsima. Näiteks on aastatel 2011–2016 vabanenute retsidiivsusnäitajate keskmine vahe kohtuotsuste järgi ühe aasta puhul 2,3 korda, kahe aasta puhul 1,8 korda ja viie aasta puhul 1,5 korda.⁹

Kõikidest aastatel 2011–2012 vanglast vabanenutest mõisteti viie aasta jooksul uuesti süüdi 53%. Samal perioodil muul viisil kui reaalse vangistusega karistatud süüdimõistetutest mõisteti viie aasta jooksul uuesti süüdi ligikaudu üks kolmandik.

Uuringud nii Eestis kui mujal näitavad, et suhteliselt suurim risk uusi kuritegusid toime panna on esimese aasta, sh eriti esimese poolaasta jooksul pärast menetluse või kohtuotsust või vanglast vabanemist, kuid uue kuriteo toimepanijaid lisandub

8 Niisugusel alusel lõpetatakse menetlus kannatanu nõusolekul ja eeldusel, et isik saab karistada mõne muu kuriteo eest; seega pole üldjuhul tegu n-ö juhuslikult ühe kuriteo toime pannud isikuga ning nende suhteliselt suur retsidiivsus on mõneti ootuspärane.

9 Ülekuulamiste järgi on retsidiivsusnäitajate vahe ühe aasta puhul 1,7 korda, kahe aasta puhul 1,5 korda ning viie aasta puhul 1,2 korda. Ühe aasta puhul hõlmati aastad 2011–2016, kahe aasta puhul 2011–2015 ja viie aasta puhul 2011–2012.

iga järgneva aastaga järjest vähem ning pärast viit aastat retsidiivsusmäär enam peaaegu ei tõuse.¹⁰

Retsidiivsus kuriteo liigi järgi

Edasi kirjeldatakse retsidiivsust levinumate kuriteoliikide näitel. Vaadatakse kuritegusid, mille eest isik on süüdi mõistetud (sh kandnud vanglas karistust) või milles on kahtlustatavana olnud isikud, kelle kriminaalmenetlus on otstarbekusest lõpetatud. Sama isik võis olla toime pannud mitut liiki kuritegusid.

Vägivalla all peetakse silmas kehalist väärkohtlemist (KarS-i § 121) ja avaliku korra rasket rikkumist (KarS-i § 263). Kehaline väärkohtlemine on levinuim isikuvastane kuritegu¹¹, mis olemuselt sarnaneb avaliku korra raske rikkumisega. Viimastel aastatel on nende kuritegude kvalifitseerimise praktika korduvalt muutunud (olenevalt sellest, kuidas tõlgendatakse avalikku kohta) ning seetõttu vaadeldakse neid koos.

Kõige suurem on vanglas varavastase kuriteo eest karistust kandnute retsidiivsus.

Kehalisest väärkohtlemisest eraldi vaadatakse muid isikuvastaseid kuritegusid (KarS-i 9. ptk, v.a § 121). Lisaks on vaatluse all narkokuriteod (KarS-i §-d 183–190), varavastased kuriteod (KarS-i 13. ptk) ja liikluskuriteod (KarS-i 23. ptk).

Varavastastest kuritegudest moodustasid vaatlusperioodil ligi kolm neljandikku vargused, mille eest karistatute retsidiivsus on väga lähedane kõikide varavastaste kuritegude eest karistatute retsidiivsusmääraga. Seetõttu ei tooda varguse eest karistatute retsidiivsust eraldi esile.

Vanglast vabanenute puhul vaadatakse kõiki nimetatud kuriteoliike. Teiste rühmade puhul on olenevalt menetluspraktikast vaatluse all vaid osa kuriteoliike (nt üldjuhul ei lõpetata menetlust otstarbekusest narkokuritegudes ja liikluskuritegudes).

¹⁰ Osa isikuid jõuab vaatlusperioodi jooksul pärast uue kuriteo eest mõistetud karistust panna toime ühe või mitu kuritegu, kuid need juhtumid ei muuda kõnesolevat retsidiivsusnäitajat, sest arvestatakse uue kuriteo toime pannud isikute osakaalu (mitte nende toime pandud kuritegude arvu) ja isik on juba kõige esimese kuriteoga arvesse võetud.

¹¹ Näiteks 2014–2016 moodustasid need kuriteod 80% kõigist isikuvastastest kuritegudest

Vanglast vabanenute retsidiivsus

Vanglast vabanenute retsidiivsus on suhteliselt suur. Huvi pakub küsimus, milliste kuritegude eest karistust kandnute retsidiivsus on kõige teravam probleem ja kui palju pannakse uuesti toime sama liiki kuritegusid. Kuna üks isik võis kanda vanglakaristust eri liiki kuritegude eest, võivad isikud eri kuriteoliikide puhul osaliselt kattuda.¹²

Vanglast vabanenute puhul on olenemata vaatlusperioodi pikkusest retsidiivsusrisk kõige suurem varavastase kuriteo eest karistatutel, järgnevad narkokuriteo eest karistatud. Kõige väiksem on isikuvastase kuriteo eest (v.a kehaline väärkohtlemine) karistatud isikute retsidiivsusrisk.

Suurim tõenäosus uuesti sama liiki

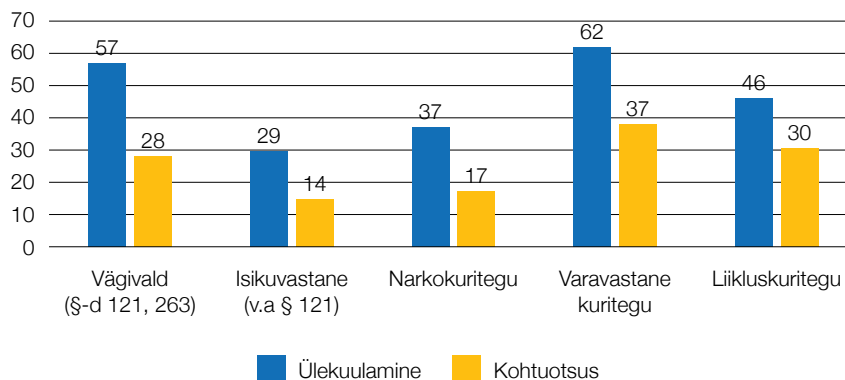
kuritegu toime panna on varavastase kuriteo eest karistatutel.

Vanglas varavastase kuriteo eest karistust kandnud isikute kahe aasta retsidiivsusmäär kohtuotsuste järgi on mistahes liiki uusi kuritegusid arvestades viimastel aastatel olnud keskmiselt 37%; neile järgnevad liikluskuriteo eest (30%) ja vägivallakuriteo eest karistust kandnud isikud (28%) – joonis 2.¹³ Nende rühmade puhul pole varasemate aastatega võrreldes ilmnenud märgatavaid muutusi.

Vanglas isikuvastase kuriteo eest (v.a kehaline väärkohtlemine) karistust kandnud isikute kahe aasta retsidiivsus kohtuotsuste järgi on olnud suhteliselt väike (14%).

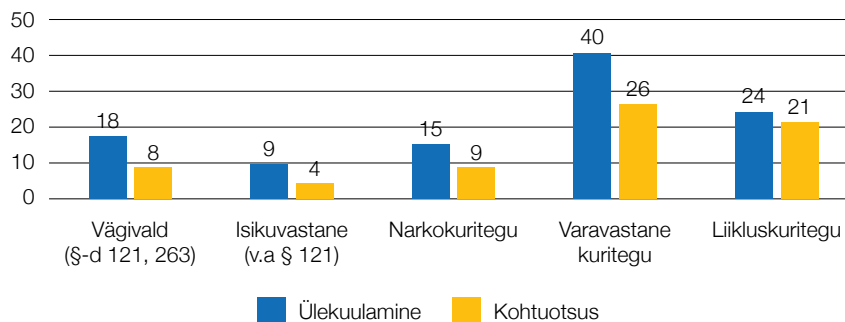
12 Näiteks oli 2013–2015 vägivallakuriteo eest karistuse kandmiselt vabanenutest 31% karistust kandnud ka mõne varavastase kuriteo eest, 7% liikluskuriteo eest, jne; varavastase kuriteo eest karistuse kandmiselt vabanenutest 10% oli karistust kandnud ka vägivallakuriteo eest, 5% isikuvastase kuriteo (v.a kehaline väärkohtlemine) eest, jne.

13 Keskmised näitajad 2013–2015 ning 2016. aasta esimese 10 kuu jooksul vabanenute puhul kokku.

Joonis 2. Vanglast vabanenud süüdimõistetute retsidiivsus kahe aasta jooksul pärast vabanemist kahtlustatavana ülekuulamise ja süüdimõistva kohtuotsuse järgi, arvestades kuriteo liiki, mille eest isik vanglas viibis (2013–2015 keskmine %, uus kuritegu võis olla mistahes liiki)¹⁴

Vanglast vabanenute puhul on suurim tõenäosus uuesti *sama* liiki kuritegu toime panna varavastase kuriteo eest karistatutel (uutest kuritegudest 68% olid varavastased kuriteod), järgnevad liikluskuriteo eest karistatud (uutest kuritegudest 51% olid liikluskuriteod, valdavalt joores sõidukijuhtimine) ning narkokuriteo eest karistatud (uutest kuritegudest 35% olid narkokuriteod) – joonis 3.

Joonis 3. Vanglast vabanenud süüdimõistetute retsidiivsus kahtlustatavana ülekuulamise ja süüdimõistva kohtuotsuse järgi kahe aasta jooksul pärast vabanemist, arvestades kuriteo liiki, mille eest isik vanglas viibis (2013–2015 keskmine %, uus kuritegu oli sama liiki)¹⁵

¹⁴ Isik võis korduda eri liiki kuritegudes või kanda karistust mitme sama liiki kuriteo eest.

¹⁵ Sama märkus.

Liikluskuritegude puhul erineb retsidiivsusmäär ülekuulamise ja kohtuotsuse järgi märksa vähem kui teiste kuriteoliikide puhul, sest peamise osa liikluskuritegudest moodustab joores sõidukijuhtimine, mille puhul on erinevalt teistest kuritegudest tegu vaid ühe süüdlasega ning kohtumenetlus üldjuhul kiire. Samuti lõpetatakse liikluskuritegude menetlustest otstarbekusest väike osa.¹⁶

Aastatel 2011–2012 vanglast vabanenutest mõisteti **viie aasta** jooksul kuriteos süüdi 61% varavastase kuriteo eest karistust kandnud isikutest, 51% vägivallakuriteo eest karistust kandnud isikutest, 52% liikluskuriteo eest karistust kandnud isikutest, 42% narkokuriteo eest karistust kandnud isikutest, 30% isikuvastase kuriteo eest (v.a kehaline väärkohtlemine) karistust kandnud isikutest.¹⁷

Teiste rühmade retsidiivsus

Kriminaalmenetluse otstarbekusest lõpetamisel saab retsidiivsusust vaadata vägivallakuritegude ja varavastaste kuritegude puhul. Isikud, kelle kriminaalmenetlus otstarbekusest lõpetati 2013–2015. Isik võis korduda samal aastal ja eri liiki kuritegudes.¹⁸ Kahe aasta retsidiivsusmäär kohtuotsuste järgi oli vägivallakuriteos kahtlustatavate puhul 10% ning varavastases kuriteos kahtlustatavate puhul 15% (ülekuulamiste järgi vastavalt 25% ja 33%). Ligikaudu pooltel juhtudel oli uus kuritegu sama liiki.

Rahalise karistusega karistatud isikute kahe aasta retsidiivsus kohtuotsuste järgi oli vägivallakuritegude puhul 18%, varavastaste kuritegude puhul 18% ning liikluskuritegude puhul 12% (ülekuulamiste järgi vastavalt 29%, 34% ja 18%).¹⁹ Liikluskuriteo eest karistatutest 98% moodustasid joores sõidukijuhid.

Kriminaalhooldusele suunatud isikute (v.a vanglast vabanenute) retsidiivsusust kajastab tabel 1. Andmed on kahe rühma kohta: 1) vangistusest tingimisi vabastamine koos käitumiskontrollile allutamiselega KarS-i § 74 alusel; 2) vangistuse asendamine üldkasuliku tööga (ÜKT) KarS-i § 69 alusel. Kõigi vaatlusaluste kuriteoliikide puhul on retsidiivsus ÜKT suunatud isikute puhul suurem kui karistusest käitumiskontrolliga tingimisi vabastatute puhul. Retsidiivsus on kõige suurem varavastaste kuritegude puhul.

16 Näiteks 2017. aastal lõpetati liikluskuritegudes kriminaalmenetlus otstarbekusest 4% juhtudel.

17 Keskmised näitajad 2011. aastal ning 2012. aasta esimese 10 kuu jooksul vabanenute puhul kokku.

18 Isikud, kelle kriminaalmenetlus otstarbekusest lõpetati 2013–2015. Isik võis korduda samal aastal ja eri liiki kuritegudes.

19 Isikud, kelle rahaline karistus jõustus 2013–2014 või 2015. aasta esimese 10 kuu jooksul. Isik võis korduda samal aastal ja eri liiki kuritegudes.

Tabel 1. 2013.–2014. aastal kriminaalhooldusele suunatud isikute retsidiivsus kahtlustatavana ülekuulamise ja süüdimõistva kohtuotsuse järgi, arvestades kuriteo liiki, mille eest isik süüdi mõisteti (%)²⁰

	Käitumiskontroll (KarS § 74)		Üldkasulik töö (KarS § 69)	
	Ülekuulamine	Kohtuotsus	Ülekuulamine	Kohtuotsus
Vägivald (§-d 121, 263)	38	20	52	23
Varavastane kuritegu	49	28	63	34
Narkokuritegu	28	19	x	x
Liikluskuritegu	25	15	38	21

²⁰ Kahe aasta jooksul alates kriminaalhoolduse algusest. Andmed hõlmavad isikuid, kelle kriminaalhooldustoimik avati 01.01.2013–16.04.2014. Hilisemaid andmeid kuriteo liigi järgi pole andmebaaside ümberkorralduste tõttu.

Vanglast vabanenud süüdimõistetute retsidiivsusega seotud sotsiaal-demograafilised näitajad

Analüüsis vaadati vanglast vabanenud süüdimõistetute sotsiaal-demograafiliste tunnuste seost retsidiivsusega. Selleks tehti regressioonanalüüs, milles keskenduti kahe aasta jooksul toime pandud kuritegudele, ent vaadati ka pikema aja dünaamikat.

Retsidiivsuse indikaatorina kasutatakse kahtlustavana ülekuulamist (mitte süüdimõistmist) suurema valimi tõttu, mis võimaldab põhjalikumaid analüüse. Samuti võib eeldada, et sotsiaal-demograafiliste tunnuste seos uue kuriteo toimepanemisega ei olene sellest, millist retsidiivsuse indikaatorit analüüsis kasutada (sugu, vanus, sõltuvus jms on ilmselt seotud retsidiivsusega samamoodi – olenemata sellest, kas retsidiivsuse indikaatoriks on uus kahtlustavana ülekuulamine või süüdimõistmine).

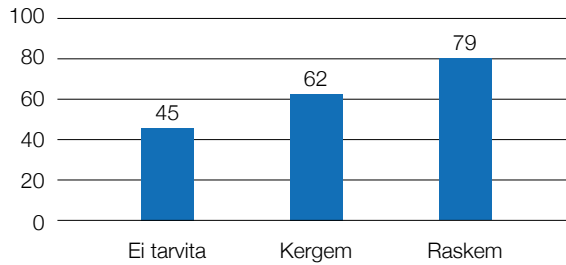
Uimastitarvitamine on retsidiivsusega kõige tugevamini seonduvaid tegureid.

Sõltuvusainete tarvitamise ja retsidiivsuse seoste kirjeldamisel tuginetakse vanglas tehtud riskihindamise andmetele, mis kajastavad alkoholi ja narkootikumide tarvitamist riskihindamisele eelnenud aasta jooksul.

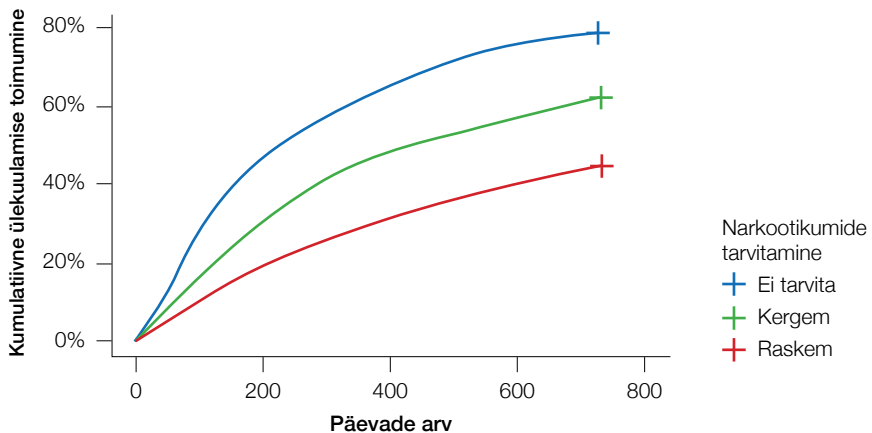
Kokkuvõttes saab regressioonanalüüsi tulemusena öelda, et kõige tugevamini on vanglast vabanenute retsidiivsusega seotud narkootikumide tarvitamine, kuriteo liik, vabanemise alus, vanus ja haridus. Siiski on käesolevas peatükis vaatluse all ka need tegurid, mis ei osutunud regressioonanalüüsis oluliseks. Regressioonanalüüsis sai kasutada peamiselt sotsiaal-demograafilisi ja karistuse täideviimisega seotud tunnuseid, mistõttu ei saa ainuüksi selle analüüsi tulemustest teha järeldusi erinevate kohtlemisviiside edukusest retsidiivsuse ennetamisel. Regressioonanalüüsi täpsemad tulemused on lisa tabelis 3.

Narkootikumide tarvitamine

Uimastitarvitajate retsidiivsus on suurem kui mittetarvitajatel – suurim on see nn raskemate ainete tarvitajatel²¹. 79% raskemate ainete tarvitajatest kuulati kahe aasta jooksul üle kuriteos kahtlustatavana, samal ajal kui mittetarvitajate puhul oli neid 45%. See erinevus on aja jooksul suurenenud.

Joonis 4. Narkootikumide tarvitajate retsidiivsus kahe aasta jooksul pärast vabanemist kahtlustatavana ülekuulamise järgi (%)

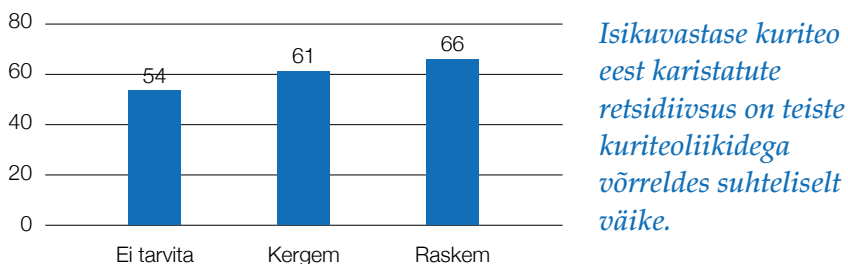
Joonis 5. Uue ülekuulamise kumulatiivne toimumine kahe aasta jooksul pärast vabanemist narkootikumide tarvitamise järgi²²

21 Raskem – tarvitab nn raskemaid aineid (nt fentanüül jt opioidid, amfetamiin, kokaiin, hallutsinogeenid; kuritarvitab ravimeid); kergem – tarvitab nn kergemaid aineid (nt kanep, ecstasy).

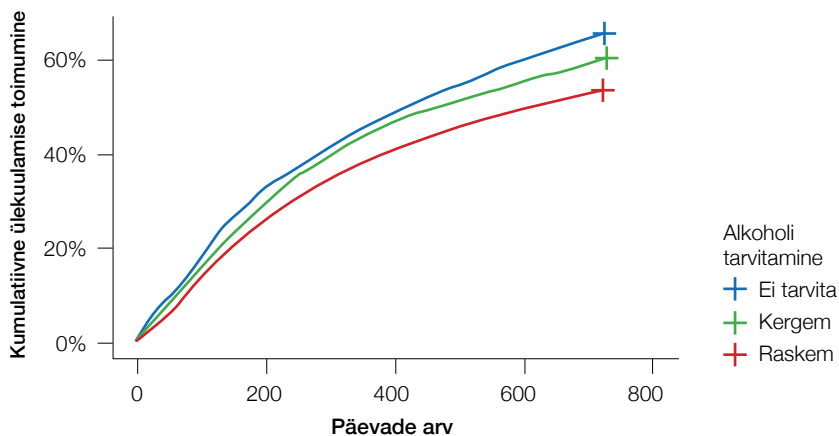
22 Kumulatiivne uue sündmuse toimumise (uue ülekuulamise) joonis näitab, kui palju lisandub iga päevaga uusi ülekuulatuid. Perioodi alguses (vabanemise päeval) ei ole ühegi vabanenud vangi elus seda sündmust veel toimunud, y-telg näitab mitme protsendi vabanenud vangide elus uus ülekuulamine teatud ajahetkeks toimunud. Joonised kajastavad kahtlustatavana ülekuulamist, kuid rühmade erinevused oleksid üldjoontes sarnased ka kohtuotsuste järgi.

Alkoholitarvitamine

Alkoholi kuritarvitajad on retsiidiivsemad kui mittetarvitajad – jällegi on suurim uue kuriteo risk kõige raskematel tarvitajatel²³, ent erinevused on väiksemad kui uimastitarvitajatel ja mittetarvitajatel: kahe aasta jooksul kuulati kuriteos kahtlustatavana üle 66% rasketest alkoholitarvitajatest ja 54% mittetarvitajatest. Alkoholi kuritarvitajate ja mittetarvitajate retsiidiivsuses ilmneb vahe varsti pärast vabanemist ning see jääb aja jooksul püsima.

Joonis 6. Alkoholitarvitajate retsiidiivsus kahe aasta jooksul pärast vabanemist kahtlustatavana ülekuulamise järgi (%)

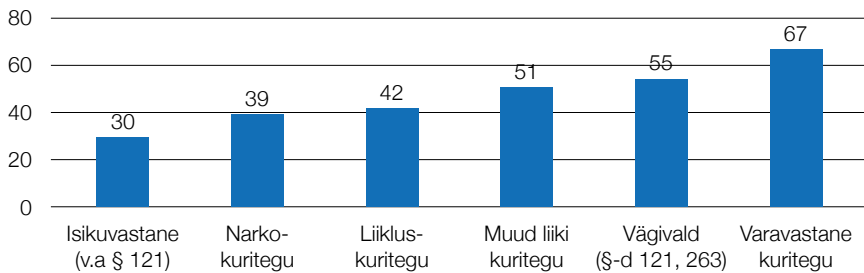

Joonis 7. Uue ülekuulamise kumulatiivne toimumine kahe aasta jooksul pärast vabanemist alkoholi tarvitamise järgi

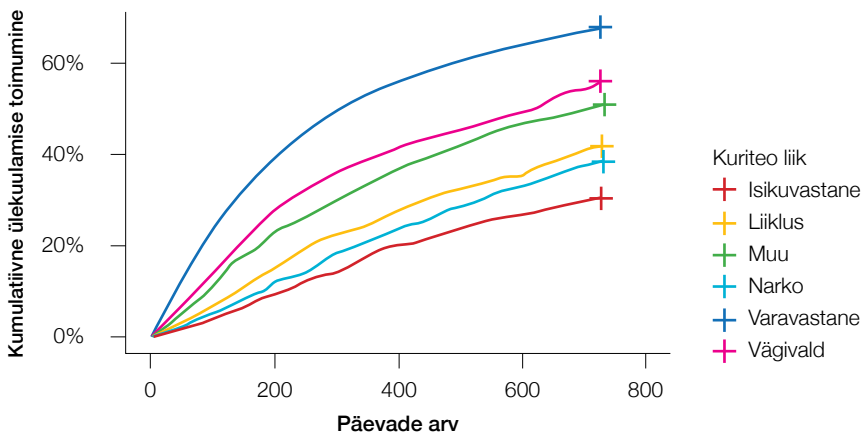
²³ Raskem – „kuritarvitaja“ (alkoholi kahjulik mõju on ilmne, isik ei suuda tarvitamist kontrollida); kergem – „alkoholiga liialdaja“ (probleemid on kergemad kui kuritarvitajal); mittetarvitaja – isik võis alkoholi veidi ka tarvitada, kuid see ei mõjuta tema eluolu (varasemate alkoholiprobleemide korral põhnud ta alkoholi tarbinud üle aasta).

Kuriteo liik

Olenemata vaadeldava perioodi pikkusest on isikuvastase kuriteo eest vangistuses olnute retsidiivsus väiksem, varavastase kuriteo eest karistatutel suurim. Kahe aasta jooksul kuulati uues kuriteos kahtlustatavana üle 67% varavastase kuriteo eest karistatutest ning 30% isikuvastase kuriteo eest karistatutest.²⁴ Ka sama liiki kuriteo toimepanemise risk on suurim varem varavastase kuriteo toime pannud isikute puhul ja väiksem isikuvastase kuriteo toime pannute puhul.

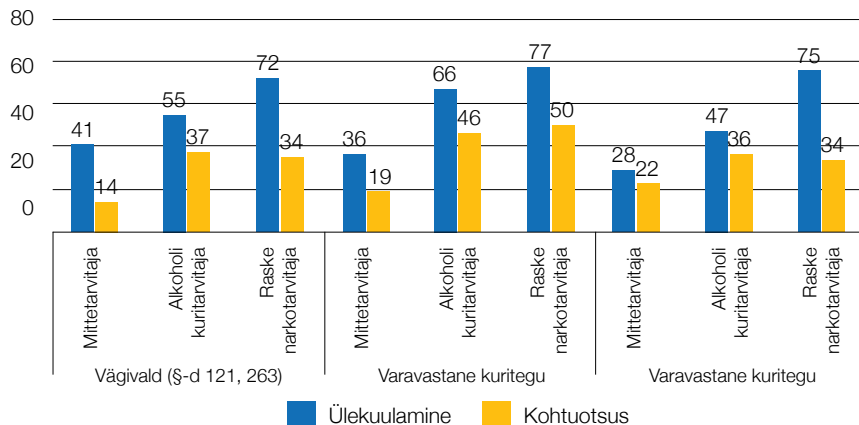
Joonis 8. Retsidiivsus kahe aasta jooksul pärast vabanemist kahtlustatavana ülekuulamise järgi, arvestades kuriteo liiki (%)

Joonis 9. Uue ülekuulamise kumulatiivne toimumine kahe aasta jooksul pärast vabanemist kuriteo liigi järgi

²⁴ Isikuvastaste kuritegude hulka ei arvestata kehalist väärkohtlemist (§ 121).

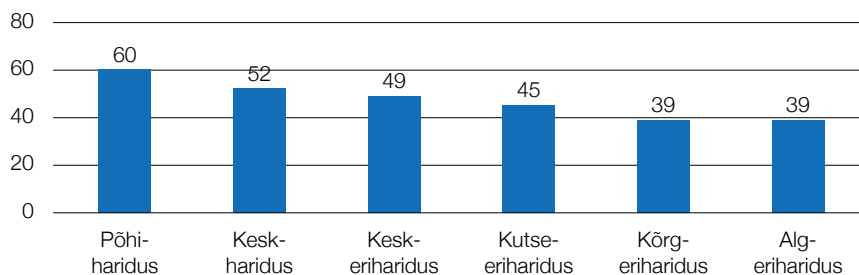
Alkoholi kuritarvitajate ja raskemate narkootikumide tarvitajate märksa suurem retsidiivsus võrreldes mittetarvitajatega väljendub ka levinumate vaatluse all olnud kuriteoliikide puhul (vägivald, varavastased kuriteod, liikluskuriteod) – joonis 10.

Joonis 10. Retsidiivsus kahe aasta jooksul pärast vabanemist kahtlustatavana ülekuulamise ja süüdimõistva kohtuotsuse järgi, arvestades sõltuvusainete tarvitamist ning kuriteo liiki (%), 2013–2015 keskmine; uus kuritegu võis olla mistahes liiki)²⁵

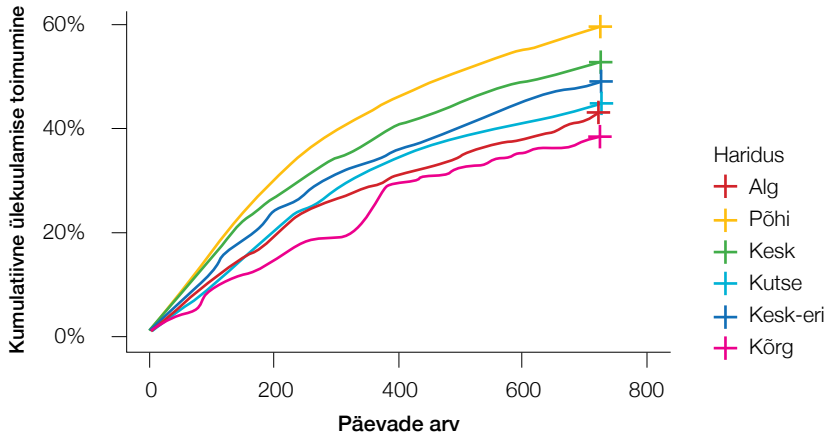
Haridustase

Mida madalam on vanglast vabanenute haridustase, seda suurem on retsidiivsus. Kui vaadata ajalist dünaamikat, siis kuni kolmanda kuuni pärast vanglast vabanemisest kõrgharidusega inimeste retsidiivsus muu haridusega inimeste retsidiivsusest ei erine, aga peale seda jääb muudest rühmadest märksa väiksemaks. Kõige suuremaks jääb aja jooksul põhiharidusega inimeste retsidiivsus.

Joonis 11. Retsidiivsus kahe aasta jooksul pärast vabanemist kahtlustatavana ülekuulamise järgi haridusrühmade kaupa (%)

²⁵ Isik võis korduda eri liiki kuritegudes või kanda karistust mitme sama liiki kuriteo eest.

Joonis 12. Uue ülekuulamise kumulatiivne toimumine kahe aasta jooksul haridusrühma järgi

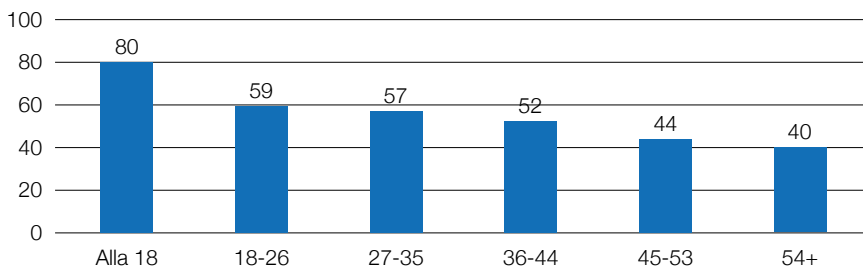
Vanus

Noorte, alla 18-aastaste vanglast vabanenute retsidiivsus on teistega võrreldes märksa suurem (kohtusse jõuab alla kolmandiku alaealiste kriminaalasjadest ning reaalse vangistusega karistatakse alaealisi vähestel juhtudel, kus üldjuhul on alaealine juba varem kriminaalkorras karistatud). 80% vanglast vabanenud alaealistest satub kahe aasta jooksul uuesti ülekuulamisele, kusjuures umbes 60% alaealistest satub uuele ülekuulamisele juba esimese poole aasta jooksul pärast vabanemist; hiljem lisandub uusi kuritegusid vähem. Aja jooksul vahed teiste vanuserühmadega vähenevad.

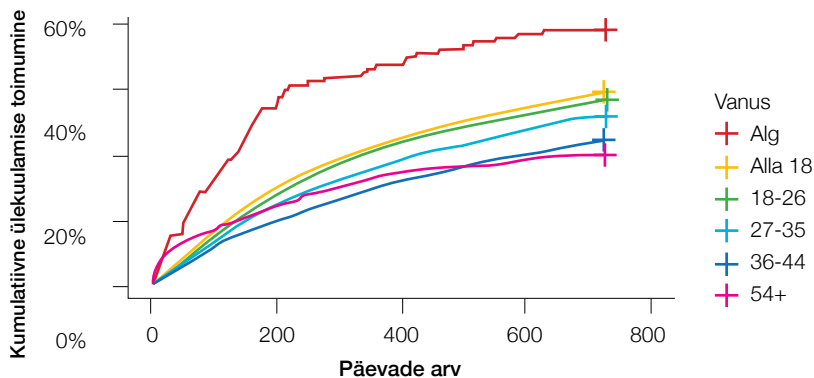
Vanuse suurenedes retsidiivsus väheneb.

Kõige vanema vanuserühma retsidiivsus on teistest rühmadest väiksem, kuid eripäraks on asjaolu, et enamik ülekuulamisi toimub paari nädala jooksul peale vabanemist; edasi kasvab selles vanuserühmas retsidiivsus juba palju aeglasemalt. Ligikaudu esimese saja päeva jooksul pärast vabanemist on kõige vanem vanuserühm alaealiste kõrval suurima retsidiivsusel, aga siis lähevad teised vanuserühmad mööda. Mida vanema earühmaga on tegu, seda suurem on tõenäosus toime panna varasemaga sama liiki kuritegu.

Retsidiivsuse seost vanusega kirjeldatakse põhjalikumalt 2010. aasta uuringu kokkuvõttes, suuri muutusi pole ilmnenud.

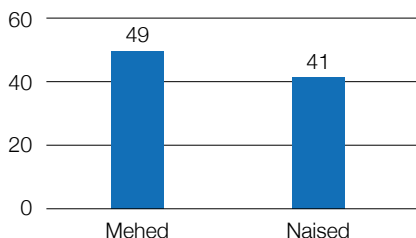
Joonis 13. Retsidiivsus kahe aasta jooksul pärast vabanemist kahtlustatavana ülekuulamise järgi vanuserühmade kaupa (%)

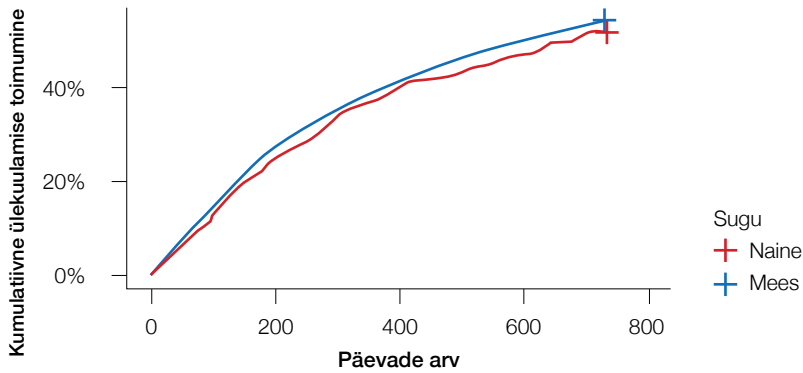
Joonis 14. Uue ülekuulamise kumulatiivne toimumine kahe aasta jooksul vanuserühma järgi

Sugu

Meeste retsidiivsus kahe aasta jooksul pärast vanglast vabanemist kahtlustatavana ülekuulamise järgi on olnud 49%, naistel 41%. Aja jooksul meeste ja naiste erinevus kuigivõrd ei suurene.

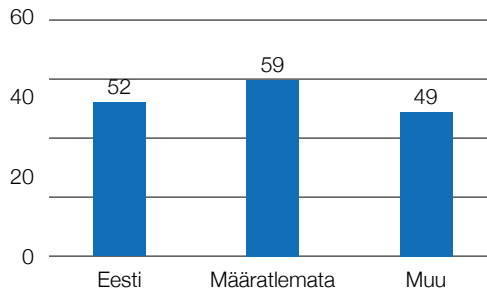
Joonis 15. Meeste ja naiste retsidiivsus kahe aasta jooksul pärast vabanemist kahtlustatavana ülekuulamise järgi (%)

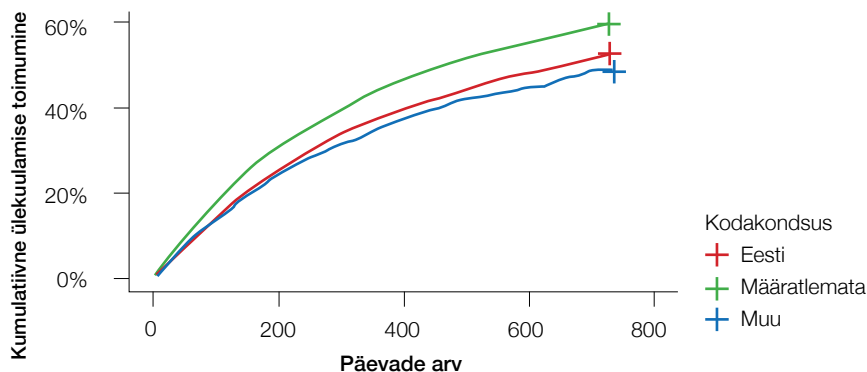
Joonis 16. Meeste ja naiste puhul uue ülekuulamise kumulatiivne toimumine kahe aasta jooksul

Kodakondsus, emakeel ja rahvus

Määratlemata kodakondsusega inimeste retsidiivsus on Eesti ja teiste riikide kodanike omast suurem. Emakeel ei näi retsidiivsust oluliselt mõjutavat, sest teatud perioodidel ei erine eesti- ja venekeelsete inimeste retsidiivsus peaaegu üldse, mõnel perioodil on suurem eesti keelt kõnelevate ja mõnel perioodil vene keelt kõnelevate inimeste retsidiivsus. Emakeelega sarnaselt ei mõjuta retsidiivsust ka rahvus.

Joonis 17. Eri kodakondsusega isikute retsidiivsus kahe aasta jooksul pärast vabanemist kahtlustatavana ülekuulamise järgi (%)

Joonis 18. Uue ülekuulamise kumulatiivne toimumine kahe aasta jooksul kodakondsuse järgi

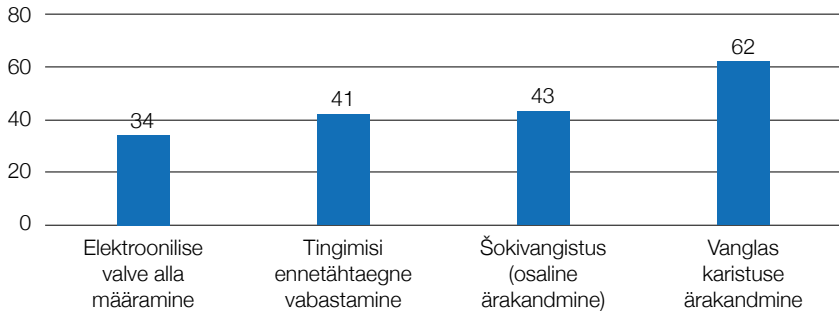
Vanglast vabanemise viis

Vanglast karistuse ära kandnud isikute retsidiivsusrisk on märgatavalt suurem kui vanglast tingimisi enne tähtaega vabastatutel (nii elektroonilise valvega kui ka ilma) ning vaid veidi suurem kui šokivangistusest vabastatutel – võttes arvesse erinevused vabanenute koosseisus, kuriteo liigi ja andmed sõltuvusainete tarvitamise kohta. Retsidiivsusrisk on teistest rühmadest oluliselt suurem esimese aasta jooksul, kuid edaspidi iga aastaga vahe teiste rühmadega väheneb.

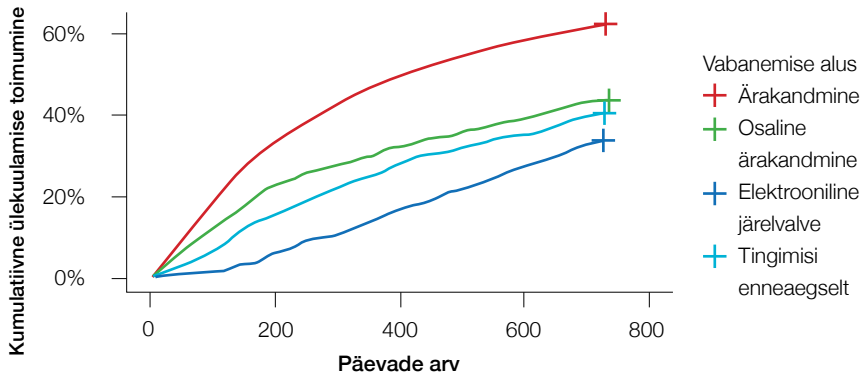
Seega oleks nimetatud tunnuste järgi sarnase kontingendi puhul karistuse vanglast ära kandnud isikute retsidiivsusrisk ikkagi suurem kui tingimisi vabastatutel. Siinjuures peab arvestama, et regressioonanalüüs näitab küll rühmade retsidiivsusrisi erinevust, kuid ei ütle, kas ja mil määral mõjutab just vanglast vabastamise viis retsidiivsus. Analüüsis kasutada olnud tunnused ei luba kuigivõrd hinnata üksikute isikute retsidiivsusrisi; viimast kajastavad kasutatud tunnustest kõige enam riskihindamise andmed sõltuvusainete tarvitamise kohta.

Elektroonilise järelevalve all olijate puhul on esimese umbes 150 päeva jooksul peale vanglast vabanemist uusi ülekuulamisi suhteliselt vähe, kuid seejärel hakkab nende retsidiivsus kasvama, jäädes siiski ka pärast elektroonilise valve lõppu (alates teisest aastast) märksa väiksemaks kui karistuse lõpuni kandnutel – võttes arvesse erinevused vabanenute koosseisus, kuriteo liigi ja andmed sõltuvusainete tarvitamisest.

Elektroonilise valve alla suunatud retsidiivsus on valve jooksul väike, kuid vahe teiste süüdimõistetutega väheneb pärast valve lõppu.

Joonis 19. Retsidiivsus kahe aasta jooksul pärast vabanemist kahtlustatavana ülekuulamise järgi, arvestades vanglast vabanemise alust (%)

Joonis 20. Uue ülekuulamise kumulatiivne toimumine kahe aasta jooksul vanglast vabanemise aluse järgi

Võrdlus varasemaga ehk retsidiivsus kuriteos kahtlustatavana ülekuulamise järgi

Käesolevas peatükis esitatakse andmed eri rühmade ühe aasta retsidiivsusmäära kohta kahtlustatavana ülekuulamise alusel, mis oli põhiline retsidiivsusnäitaja 2010. aasta uuringus. Suurema stabiilsuse huvides kasutatakse mitmel juhul kolme viimase aasta (2014–2016) keskmist näitajat, kuna mõne väikese rühma puhul kõiguvad üksikute aastate näitajad suuresti.

Retsidiivsus on läbi aastate olnud väike neil, kelle kriminaalmenetlus otstarbekusest lõpetati. Retsidiivsus on kõige suurem olnud vanglast vabanenutel.

Aastate 2014–2016 ühe aasta keskmine retsidiivsusmäär oli:

- 15% rahalise karistuse saanud isikutel²⁶
- 16% isikutel, kelle puhul kriminaalmenetlus otstarbekusest lõpetati
- 19% kohtus süüdi mõistetutel (v.a reaalse vangistusega karistatud)
- 35% vanglast vabanenutel.

Vaadeldud rühmade ühe aasta retsidiivsusmäär on olnud madalam kui 2007. aastal, seda eeskätt vanglast vabanenute puhul.

Vanglast vabanenute retsidiivsus on 2007. aastaga võrreldes vähenenud.

Tabelis 2 on andmed ühe aasta retsidiivsuskohta aastate kaupa. Eelmisest retsidiivsusuuringust valiti võrdluseks 2007. aasta, mille kohta oli kõige enam andmeid; ühtlasi esindab see aasta ka enamiku rühmade puhul aastate 2004–2007 näitajate suurusjärku.

Tabelist ilmneb, et enamikus rühmades pole vaadeldaval perioodil olnud püsivaid või suuri muutusi, välja arvatud vanglast vabanenute puhul. Mõne rühma väiksus ei luba teha järeldusi retsidiivsusmuutuste kohta (alaealised, kellele kohaldati mõjutusvahendina käitumiskontrolli; isikud, kellele kohaldati vanglakaristuse ärakandmise järel karistusjärgset käitumiskontrolli).

²⁶ Varasema uuringu (2010) ning valimil põhinenud eraldi analüüsi (2012) andmetel on samas suurusjärgus olnud ka karistusest käitumiskontrollita tingimisi vabastatud (KarS § 73 lg 1) süüdimõistetute retsidiivsus. Rahalise karistuse puhul aastate 2014–2015 keskmine.

Tabel 2. Ühe aasta retsidiivsumäär kahtlustatavana ülekuulamise alusel (menetlusotsuse, kohtuotsuse jõustumise, kriminaalhoolduse alguse või vabanemise aasta järgi; %) ²⁷

	2007	2011	2012	2013	2014	2015	2016 ²⁸
Kriminaalmenetlus lõpetati otstarbekusest²⁹	18	17	17	17	16	17	15
Alaealiste komisjoni saatmine (KrMS § 201)	18	21	20	16	14	16	16
Avaliku menetlushuvi puudumine (KrMS § 202)	16	12	12	12	13	14	12
Karistuse ebaotstarbekus (KrMS § 203)	36	44	43	44	42	40	40
Leppimine (KrMS § 203 ¹)	...	17	17	17	14	17	13
Süüdimõistetud³⁰ (v.a reaalne vangistus)	24	22	22	22	18	20	...
Rahaline karistus	...	13	14	14	14	15	...
Kriminaalhooldusele suunatud (v.a vanglast)
ÜKT kriminaalmenetluse lõpetamisel (KrMS § 202)	22	16	16	17	20	20	19
ÜKT vangistuse asemel (KarS § 69)	34	32	34	34	34	34	33
Käitumiskontroll (KarS § 74 lg 1)	...	26	27	25	24	30	27
Käitumiskontroll alaealise mõjutusvahendina (KarS § 87)	...	31	...	34	31	23	21
Karistusjärgne käitumiskontroll (KarS § 87 ¹)	45	71	62	62
Vanglast vabastatud	40	45	43	37	37	34	34
Šokivangistus (KarS § 74 lg 2)	30	32	28	28	25	29	24

27 ÜKT-le ning käitumiskontrolliga (KK) kriminaalhooldusele (KarS § 74 lg 1, § 87; v.a § 87¹) suunatud retsidiivsumäär arvatakse alates kriminaalhooldustoimiku avamisest; vanglast vabanenute puhul alates vabastamisest (sh karistusjärgse KK korral). Erinevast kuupäevast lähtuvad näitajad ei tarviise olla täpselt võrreldavad. Andmed võivad erineda varem avaldatust.

28 2016. aasta andmed kriminaalmenetluse otstarbekusest lõpetamiste puhul hõlmavad kõiki isikuid; ülejäänud ridade puhul neid, kelle puhul vastav toiming tehti esimese 10 kuu jooksul (tingituna päringute erinevast ajast, nii et vaatlusperioodiks jäi vähemalt 12 kuud).

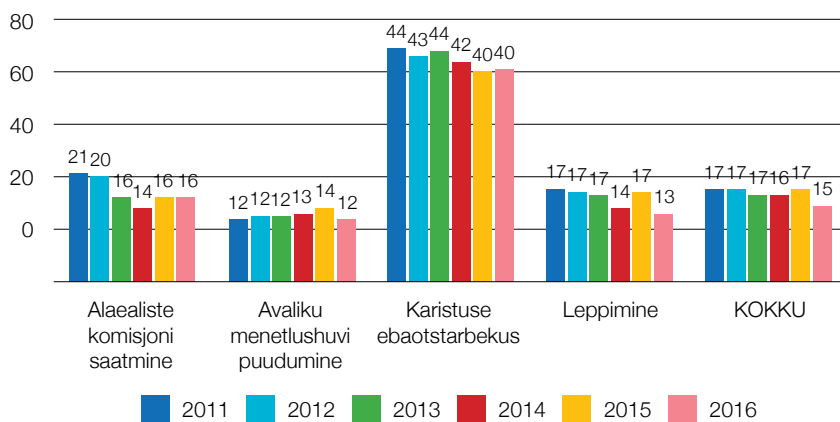
29 Sh ÜKT-le määramine KrMS § 202 alusel. Retsidiivsumäär arvatakse siin kriminaalmenetluse lõpetamise kuupäevast.

30 Hõlmab ka neid süüdimõistetuid, kes vahetult pärast süüdimõistmist suunati kriminaalhooldusele.

	2007	2011	2012	2013	2014	2015	2016 ²⁸
Elektroonilise valve alla määramine (KarS § 76)	20	22	24	15	15	18	17
Tingimisi ennetähtaegne vabastamine (KarS § 76)	34	34	30	26	26	23	26
Vanglas karistuse ärakandmine	48	51	49	44	44	43	43

Läbi aastate on kõige väiksem olnud nende retsiidiivsus, kelle kriminaalmenetlus lõpetati avaliku menetlushuvi puudumisel (siinkohal pole arvestatud neid, kellele samal alusel lõpetamise korral määrati ÜKT); samuti on retsiidiivsus olnud üsna väike isikutel, kellele kohaldati kannatanu nõusolekul leppimismenetlust (joonis 21). Karistuse ebaotstarbekusest lõpetamisel ilmnevat suurt retsiidiivsust on selgitatud eespool alapeatükis „Üldine retsiidiivsus“.

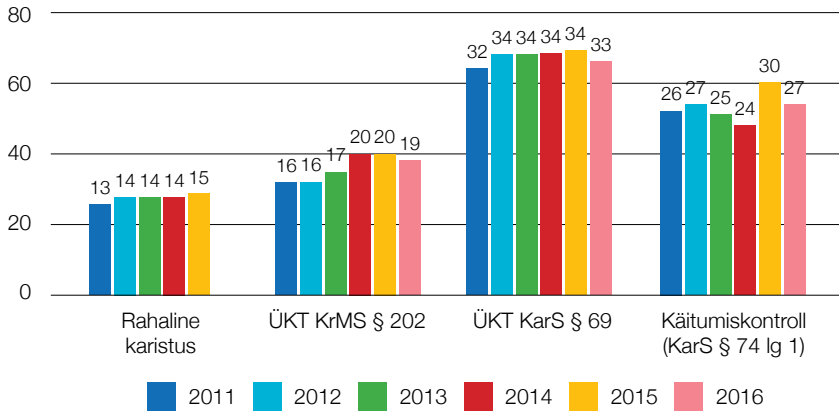
Kõige väiksem on nende retsiidiivsus, kelle menetlus lõpetati avaliku menetlushuvi puudumise tõttu.

Joonis 21. Ühe aasta retsiidiivsusmäär isikutel, kelle kriminaalmenetlus lõpetati otstarbekusest (menetluse lõpetamise aluse järgi, %)³¹

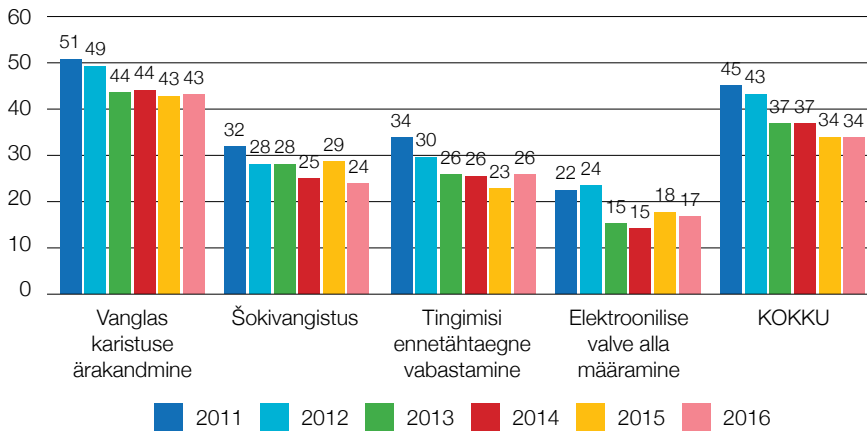
Suhteliselt väike on olnud ka rahalise karistusega karistatud isikute ja kriminaalmenetluse lõpetamisel (KrMS § 202) endale ÜKT-kohustuse võtnute retsiidiivsus (joonis 22). Samal ajal on küllalt suur püsinud nende isikute retsiidiivsus, kellele mõistetud tingimisi vangistus asendati süüdimõistetu nõusolekul ÜKT-ga KarS-i § 69 alusel.

³¹ Retsiidiivsust arvestatakse alates kriminaalhooldustoimiku avamisest.

Joonis 22. Rahalise karistuse saanud isikute, üldkasulikule tööle suunatud isikute ja käitumiskontrolliga kriminaalhooldusele suunatud isikute ühe aasta retsidiivsusmäär (%)³²

Vanglast vabanenute puhul on kõige selgemad muutused toimunud vanglas karistuse ära kandnud isikute retsidiivsusel (teiste rühmadega võrreldes on isikute arv suur ja näitajate kõikumus väike), mis mõjutab ka vanglast vabanenute retsidiivsusel koondnäitajat (joonis 23).

Joonis 23. Vanglast vabanenute ühe aasta retsidiivsus vabanemise viisi alusel (%)³³

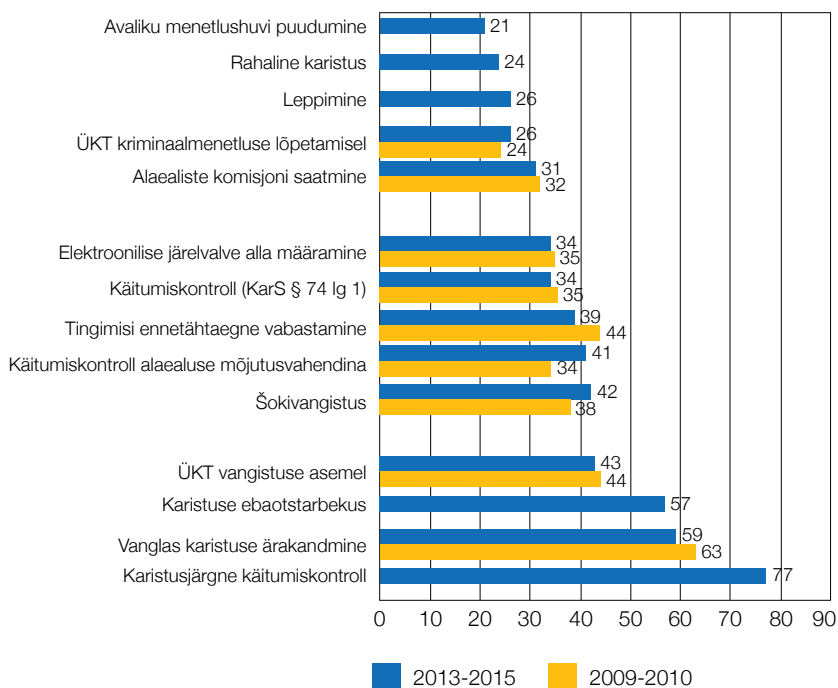
32 2016. aasta puhul arvestatud esimest 10 kuud, v.a otstarbekusest lõpetamiste puhul. ÜKT-le ja käitumiskontrollile allutatud isikute puhul arvestatakse retsidiivsusel alates kriminaalhooldus-toimiku avamisest, rahalise karistuse puhul alates kohtuotsuse jõustumisest.

33 2016. aasta puhul arvestatud esimest 10 kuud.

Viieaastase vaatlusperioodi jooksul jääb rühmade järjestus retsidiivsuse alusel enam-vähem püsima; vaid elektroonilise valve alla määratud isikute rühm on nihkunud märgatavalt kõrgemale kohale (joonis 25).

Elektroonilise valve alla määratud seas tõuseb kahtlustatavana üle kuulatud isikute osakaal teisel aastal (pärast elektroonilise valve lõppu) suhteliselt kiiremini kui teiste tingimisi enne tähtaega vabastatute ja šokivangistusest vabastatute puhul – sellega selge vahe nende rühmadega kaob. Samas jääb nimetatud kolme rühma retsidiivsus ka 2–5 aasta jooksul märksa väiksemaks kui vanglas karistuse ära kandnutel.

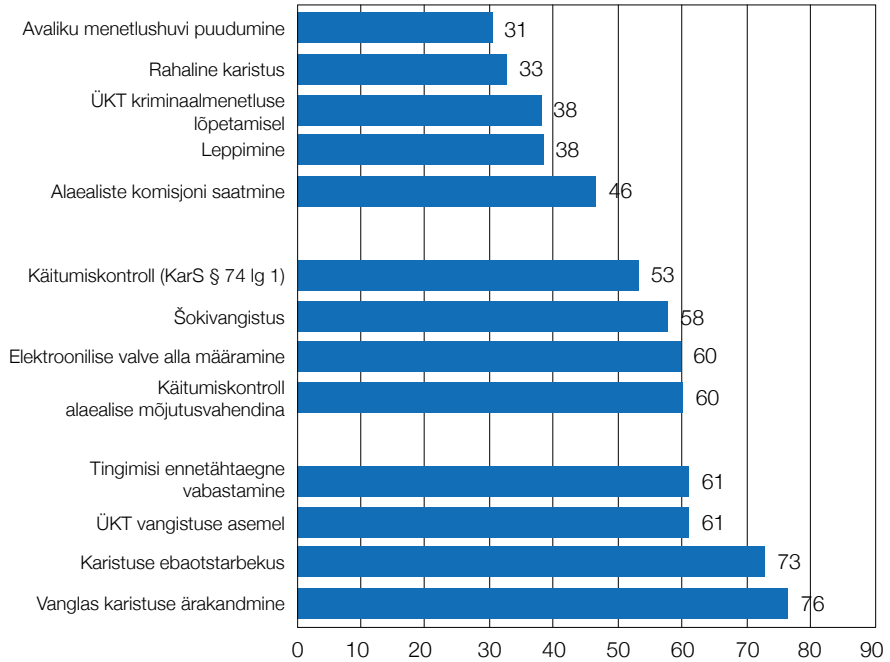
Kahe aasta retsidiivsusmäär 2014.–2015. aastal vanglast vabanenutel oli 50%³⁴, mis on madalam aastate 2009–2010 keskmisest (57%).

Joonis 24. Eri rühmade kahe aasta retsidiivsusmäär kahtlustatavana ülekuulamise alusel (aastate 2009–2010 ja 2013–2015 keskmine, %)³⁵

³⁴ Kummalgi juhul keskmine kahe aasta peale kokku. Ühe aasta näitajas arvestatud 10 kuud 2016 ja kahe aasta näitajas 10 kuud 2015.

³⁵ Uuemed andmed: vanglast vabanenute puhul 2013–2014 keskmine, ülejäänud rühmade puhul 2013–2015 keskmine. Kõikide rühmade kohta pole aastate 2009–2010 andmeid.

Joonis 25. Eri rühmade viie aasta retšidiivsusmäär kahtlustatavana ülekuulamise alusel (%; menetlusotsus tehti, karistus mõisteti või isik vabanes 2011–2012; nende aastate keskmine)³⁶

³⁶ Vt retšidiivsususe arvestamise alguskuupäeva kohta tabelit 2 puudutavaid allmärkusi. 2012. aasta andmed on 10 kuu kohta. Karistusjärgse käitumiskontrolli kohta andmed puuduvad.

Kahe ja viie aasta retsidiivsusmäärade koondtabel

Allpool esitatakse koondandmed retsidiivsuse kahe ja viie aasta retsidiivsuse kohta kuriteos kahtlustatavana ülekuulamise ja kohtus süüdi mõistmise alusel (tabel 3). Olenevalt andmete olemasolust ja vaatlusperioodist kasutatakse kahe või kolme aasta keskmisi.

Näiteks kuulati rahalise karistuse saanud isikutest kahe aasta jooksul pärast süüdimõistmist kuriteos kahtlustatavana üle keskmiselt 24% ja mõisteti uuesti süüdi 14% (otsus jõustus kahe aasta jooksul); viie aasta jooksul vastavalt 33% ja 25%.³⁷

Tabelist ilmneb, et kahtlustatavana ülekuulamise ja süüdimõistva kohtuotsuse alusel leitud näitajate erinevused on kõikidel juhtudel kahe aasta puhul suuremad kui viie aasta puhul.

Rahalise karistuse saanud isikutest kuulatakse kahe aasta jooksul uues kuriteos kahtlustatavana üle ligi üks neljandik – see on vähem kui teiste süüdimõistetute puhul.

Tabel 3. Kahe ja viie aasta retsidiivsusmäär kahtlustatavana ülekuulamise ja süüdimõistva kohtuotsuse alusel (menetlusotsuse, kohtuotsuse jõustumise, kriminaalhoolduse alguse või vabanemise aasta järgi; %)³⁸

	Kahe aasta jooksul		Viie aasta jooksul	
	Ülekuulamine	Kohtuotsus	Ülekuulamine	Kohtuotsus
Avaliku menetlushuvi puudumine (KrMS § 202)	21	9	31	16
Alaealiste komisjoni saatmine	31	10	46	21
Leppimine (KrMS § 203 ¹)	26	10	38	19

³⁷ Kahe aasta puhul aastate 2013–2014 ja viie aasta puhul aastate 2011–2012 keskmine.

³⁸ Viie aasta puhul aastate 2011–2012 keskmine. Kahe aasta kohta vanglast vabanenute puhul aastate 2013–2014 keskmine, ülejäänud rühmade puhul aastate 2013–2015 keskmine. ÜKT-le ning käitumiskontrolliga (KK) kriminaalhooldusele (KarS § 74 lg 1, § 87; v.a § 87¹) suunatud retsidiivsust arvestatakse alates kriminaalhooldustoimiku avamisest; vanglast vabanenutel alates vabastamisest (sh karistusjärgse käitumiskontrolli korral). Erinevast kuupäevast lähtuvad näitajad ei tarvitse olla täpselt võrreldavad.

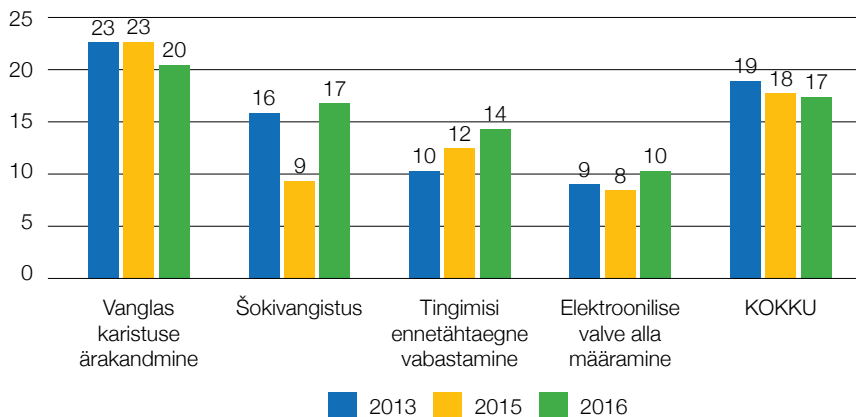
	Kahe aasta jooksul		Viie aasta jooksul	
	Ülekuulamine	Kohtuotsus	Ülekuulamine	Kohtuotsus
ÜKT kriminaalmenetluse lõpetamisel (KrMS § 202)	26	13	38	22
Elektroonilise valve alla määramine (KarS § 76)	34	13	60	38
Rahaline karistus	24	14	33	25
Tingimisi enne tähtaega vabastamine (KarS § 76)	39	19	61	40
Käitumiskontroll (KarS § 74 lg 1)	34	20	53	36
Käitumiskontroll alaealise mõjutusvahendina (KarS § 87)	41	23	60	46
Šokivangistus (KarS § 74 lg 2)	42	24	58	38
ÜKT vangistuse asemel (KarS § 69)	43	25	61	43
Karistuse ebaotstarbekus (KrMS § 203)	57	27	73	46
Vanglas karistuse ärakandmine	59	35	76	58
Karistusjärgne käitumiskontroll (KarS § 87 ¹)	77	51

Vanglast vabanenute sattumine kinnipidamisasutusse

Vanglast vabanenute puhul pakub huvi, kui suur osa neist satub taas kinnipidamisasutusse. Allpool on vaatluse all kõik niisugused juhtumid, olenemata põhjustest: selleks võis olla vahistamine seoses kahtlustusega uues kuriteos või uues kuriteos süüdimõistmine; samuti võidi tingimisi vabastatutel pöörata uue kuriteo või kriminaalhooldusnõuete rikkumise tõttu varasema vanglakaristuse ära kandmata osa täitmisele. Arvesse ei võeta väärtedega seotud juhtumeid. Kinnipidamisasutuste all peetakse silmas politsei arestimaju (kuhu satub algul enamik vahistatuid ja süüdimõistetuid) ja vanglaid.

Vanglast 2016. aastal vabanenutest sattus ühe aasta jooksul pärast vabanemist vahistatuna või süüdimõistetuna kinnipidamisasutusse 17%. Kõige sagedamini sattusid sinna karistuse ära kandnud (20%); kõige harvemini tingimisi enne tähtaega vabastatud (10%).

Üks viiendik vanglas karistuse ära kandnud isikutest satub sinna aasta jooksul tagasi.

Joonis 26. Vanglast vabanenud, kes ühe aasta jooksul pärast vabanemist sattusid kinnipidamisasutusse vahistatuna või süüdimõistetuna (2013., 2015. ja 2016. aastal vabanenud vabanemise viisi alusel, %)³⁹

³⁹ Arvestatud on kuni 28.12.2016 vanglast vabanenuid.

Võrreldes 2007. aastaga on nende vanglast vabanenute osakaal, kes ühe sattusid aasta jooksul uuesti kinnipidamisasutusse, vähenenud (siis sattus sinna aasta jooksul üks neljandik). Olemasolev andmestik ei luba hinnata, kuivõrd on see seotud muutustega vanglast vabanenute retsidiivsuses ning mil määral on seda mõjutanud võimalikud muutused menetluspraktikas.

Retsidiivsusnäitajaid Eestis ja välisriikides

Eri riikide retsidiivsusnäitajad ei ole üldjuhul sisuliselt võrreldavad, sest süüteo- ja käsitlevate tegude määratlemine ning menetlus- ja karistuspraktika erinevad suu- resti. Lisaks mõjutab näitajaid kuritegude uurimisele ja kohtuprotsessile kuluv aeg, mille kohta reeglina täpsemad andmed puuduvad.

Põhjamaades viidi 2010. aastal läbi ühtse metoodikaga võrdlusuuring, mille kokkuvõttes märgitakse eri riikide erinevat praktikat ja sellest tingitud erinevusi kui retsidiivsusnäitajaid märgatavalt mõjutavaid tegureid.⁴⁰ Eri rühmade retsidiivsuse tase kajastab erinevusi riikide karistussüsteemis ning vanglas ja kriminaalhooldusel viibivate isikute vahekorras. Näitena võib tuua Rootsi ja Norra, kus uuringu järgi oli vanglast vabanenute kahe aasta retsidiivsusmäär süüdimõistva kohtuotsuse järgi Rootsis 43% ning Norras 20% – on ilmne, et tegu on olemuselt erinevate rühmadega. Seetõttu ei saa arvude põhjal hinnata, kuivõrd on ühe või teise riigi töö tõhusam või kas isegi sarnased näitajad on tegelikult võrreldavad.

Praegu puuduvad rahvusvaheliselt võrreldavad andmed eri riikide retsidiivsustaseme kohta.

Sama saab öelda all toodud näidete põhjal, kus retsidiivsuse kriteerium peaks definitsiooni järgi olema sarnane Eestis mõistes pigem süüdimõistmisele kui kuriteos kahtlustatavana ülekuulamisele.

Ühe aasta retsidiivsuse süüdimõistva otsuse järgi:

- Eestis aastatel 2013–2015 vanglast vabanenutest mõisteti ühe aasta jooksul süüdi 12–14%;
- Põhja-Iirimaal 2014.–2015. aastal vanglast vabanenutest mõisteti ühe aasta jooksul süüdi 38%⁴¹;
- Inglismaal ja Walesis 2016. aastal vanglast vabanenud täisealistest mõisteti ühe aasta jooksul süüdi 49%⁴²;
- Iirimaal 2007. aastal vanglast vabanenutest mõisteti ühe aasta jooksul süüdi 50%⁴³.

⁴⁰ Kristoffersen, R. (2010).

⁴¹ Duncan, L., & Damkat, I. (2017).

⁴² Ministry of Justice (2018).

⁴³ Irish Prison Service Recidivism Study (2013).

Kahe aasta retsidiivsus süüdimõistva otsuse järgi:

- Eestis aastatel 2013–2015⁴⁴ vanglast vabanenutest mõisteti kahe aasta jooksul süüdi 29–30%;
- 2005. aastal vanglast vabanenutest mõisteti kahe aasta jooksul süüdi Norras 20%, Taanis 29%, Soomes 36%, Rootsis 43% (eri riikides sama metoodikaga tehtud uuringu andmetel)⁴⁵;
- Hollandis 2012. aastal vanglast vabanenud täisealistest mõisteti kahe aasta jooksul süüdi 47%⁴⁶;
- Iirimaa 2007. aastal vanglast vabanenutest mõisteti kahe aasta jooksul süüdi 58%⁴⁷.

Ka juhul, kui arvestada kohtuotsuse asemel kahtlustatavana ülekuulamist, jääksid Eesti näitajad mitme riigi omadest väiksemaks. Siinkohal ei ole võimalik hinnata, kas Eestis on retsidiivsusmäär mõnest teisest näiteks toodud riigist väiksem, sama või suurem.

Eri riikide kohta rahvusvaheliselt võrreldavate andmete puudumist nenditakse ka süstemaatilises ülevaates, milles käsitletakse 18 riigi retsidiivsusandmeid kirjeldavaid teadusartikleid jt andmeallikaid.⁴⁸ Selles märgitakse, et kõige sagedamini kasutatav retsidiivsusnäitaja on vanglast vabanenud isikute süüdimõistmine kahe aasta jooksul pärast vabanemist. Samas varieerub retsidiivsuse definitsioon suuresti ning väheste riikide näitajad on võrreldavad.

44 2015. aasta puhul esimese 10 kuu jooksul vabanenud.

45 Kristoffersen, R. (2010).

46 2015 Recidivism Report (2016).

47 Irish Prison Service Recidivism Study (2013).

48 Fazel, S., & Wolf, A. (2015).

Kasutatud allikad

- 2015 Recidivism Report (2016).** National figures for the reconviction rates of offenders punished in the period between 2002 and 2012. Ministry of Security and Justice. Factsheet 2016-1a.
https://www.wodc.nl/binaries/FS%202016-1a_nw_tcm28-266946.pdf
- Ahven, A., Salla, J. ja Vahtrus, S. (2010).** Retsidiivsus Eestis. Justiitsministeerium. Tallinn. *<http://www.kriminaalpoliitika.ee/et/retsidiivsus-eestis>*
- Duncan, L., & Damkat, I. (2017).** Adult and Youth Reoffending in Northern Ireland (2014/15 Cohort) Research and Statistical Bulletin 29/2017.
<https://www.justice-ni.gov.uk/publications/research-and-statistical-bulletin-29-2017-adult-and-youth-reoffending-northern-ireland-2014-15>
- Irish Prison Service Recidivism Study (2013).**
<http://www.irishprisons.ie/images/pdf/recidivismstudyss2.pdf>
- Fazel, S., & Wolf, A. (2015)** A Systematic Review of Criminal Recidivism Rates Worldwide: Current Difficulties and Recommendations for Best Practice. PLoS ONE 10(6): e0130390.
<http://journals.plos.org/plosone/article?id=10.1371/journal.pone.0130390>
- Kristoffersen, R. (2010).** Relapse study in the correctional services of the Nordic countries. Abstract.
<http://www.fangelsi.is/media/stofnunin/Nordic-relapse-study-abstract-.pdf>
- Ministry of Justice (2018).** Proven Reoffending Statistics Quarterly Bulletin, January 2016 to March 2016.
https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/676431/proven-reoffending-bulletin-jan16-mar16.pdf
- Tyni, S. (2015)** Vankeinhoidon vaikuttavuus. Onko kuntoutukselle tilastollisia perusteita? Akateeminen väitöskirja. Rikosseuraamuslaitoksen julkaisu 1/2015.
<http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/ajankohtaista/julkaisut/risenjulkaisusarja/vankeinhoidonvaikuttavuus-on-kokuntoutukselletilastollisiaperusteita.html>

Lisad

Tabel 1. Eri rühmade ühe, kahe ja viie aasta retsidiivsusmäär süüdimõistva kohtuotsuse alusel (%; järjestus kahe aasta näitaja alusel⁴⁹)

	1 aasta	2 aastat	5 aastat
Avaliku menetlushuvi puudumine (KrMS § 202)	5	9	16
Alaealiste komisjoni saatmine	4	10	21
Leppimine (KrMS § 203 ¹)	5	10	19
ÜKT kriminaalmenetluse lõpetamisel (KrMS § 202)	7	12	22
Elektroonilise valve alla määramine (KarS § 76)	4	13	38
Rahaline karistus	8	14	25
Tingimisi enne tähtaega vabastamine (KarS § 76)	8	19	40
Käitumiskontroll (KarS § 74 lg 1)	12	20	36
Käitumiskontroll alaealise mõjutusvahendina (KarS § 87)	14	23	46
Šokivangistus (KarS § 74 lg 2)	11	24	38
ÜKT vangistuse asemel (KarS § 69)	13	25	43
Karistuse ebaotstarbekus (KrMS § 203)	14	27	46
Vanglas karistuse ärakandmine	16	35	58
Karistusjärgne käitumiskontroll (KarS § 87 ¹)	19	51	...

⁴⁹ Kahe aasta kohta vanglast vabanenute puhul aastate 2013–2014 keskmine, ülejäänud rühmade puhul aastate 2013–2015 keskmine. Viie aasta puhul aastate 2011–2012 keskmine. Vt kahe aasta näitaja kohta ka joonist 1 põhitekstis.

Tabel 2. Vanglast 2014.–2016. aastal vabanenud süüdimõistetute retsidiivsus ühe aasta jooksul alkoholi ja narkootikumide tarvitamisega seotud probleemide järgi (% , riskihindamise andmed sõltuvusainete tarvitamisest)⁵⁰

	%
Ei kuritarvita alkoholi ega narkootikume	16
Alkoholiga liialdaja, ei tarvita narkootikume	26
Alkoholiga liialdaja, tarvitab narkootikume	46
Alkoholi kuritarvitaja, ei tarvita narkootikume	35
Alkoholi kuritarvitaja, tarvitab narkootikume	50
Nõrgemate narkootikumide tarvitaja, pole alkoholiprobleeme	32
Nõrgemate narkootikumide tarvitaja, kuritarvitab alkoholi	49
Raskemate narkootikumide tarvitaja, pole alkoholiprobleeme	55
Raskemate narkootikumide tarvitaja, kuritarvitab alkoholi	55

Tabel 3. Vanglast 2014.–2016. aastal vabanenud süüdimõistetute retsidiivsus kahe aasta jooksul pärast vabanemist⁵¹

	Sõltumatud tunnused	Regressioonimudel	Retsidiivsus %	Isikute arv	Ajaline dünaamika regressioonimudelite põhjal 1–5 aasta jooksul peale vabanemist
Kuriteo liik	Isikuvastased	Võrdlus-kategooria	30	774	
	Liiklus-		42	938	
	Muu		51	1098	
	Narko-		39	1082	
	Varavastane	+	67	3771	
	Vägivald	+	55	857	
Vanglas viibimise kestus	Alla ühe aasta	Võrdlus-kategooria	57	2275	
	1 aasta		59	2938	
	2 aastat		52	1157	
	3 aastat		49	822	
	4 ja enam aastat		42	1328	

50 2016. aasta puhul esimese 10 kuu jooksul vabanenud. Vt mõistete selgitust põhitekstis alapeatükkides „Narkootikumide tarvitamine“ ja „Alkoholitarvitamine“.

51 Regressioonimudelites kõige tugevama mõjuga tunnused on tehtud paksum kirjas. Pluss tähendab positiivset ja miinus negatiivset seost uuele ülekuulamisele sattumisega.

	Sõitumatud tunnused	Regressioonimudel	Retsidiivsus %	Isikute arv	Ajaline dünaamika regressioonimudelite põhjal 1–5 aasta jooksul peale vabanemist
Vabane-mise alus	Ärakandmine	Võrdlus-kategooria	62	5676	
	Osaline ära-kandmine		43	553	Vahe täielikult karistuse ära kandnutega kasvab aja jooksul. Mida pikema perioodi jooksul vaadata, seda suurem on erinevus osaliselt ja täielikult vangis-tuse ära kandnute vahel.
	Tingimisi elektroonilise valve alla		34	752	Vahe täielikult ära kandnu-tega kasvab aja jooksul. Mida pikemat perioodi vaadata, seda suurem on erinevus tingimisi elekt-roonilise järelevalve alla vabastatute ja vangistuse täielikult ära kandnute vahel.
	Tingimisi enne tähtaega		41	1419	Vahe täielikult ära kandnu-tega kasvab aja jooksul. Mida pikemat perioodi vaadata, seda suurem on erinevus tingimisi enne tähtaega vabastatute ja vangistuse täielikult ära kandnute vahel.
Sugu	Mees	Võrdlus-kategooria	49	7976	
	Naine	-	41	544	
Vanuse-rühm	Alla 18	Võrdlus-kategooria	80	83	
	18–26	-	59	2230	Aja jooksul vahe alla 18aastastega väheneb. Satuvad uuele ülekuu-lamisele veidi hiljem kui alaealised, aga pikema perioodi jooksul jõuavad retsidiivsuse poolest alaeal-istele järgi.
	27–35	-	57	2895	Sama
	36–44	-	52	1867	Sama
	45–53	-	44	914	Sama
	54+	-	40	531	Aja jooksul vahe alla 18aastastega väheneb, kuid siiski satuvad uuele ülekuulamisele ka pikema aja jooksul alaealistest palju vähem.
Keel	Eesti	Võrdlus-kategooria	51	3738	
	Vene		57	4616	
	Muu		53	159	

	Sõltumatud tunnused	Regressiooni-mudel	Retsidiiv-suse %	Isikute arv	Ajaline dünaamika regressioonimudelite põhjal 1–5 aasta jooksul peale vabanemist
Kodakondsus	Eesti	Võrdlus-kategooria	52	5493	
	Määratlemata		59	2492	
	Muu		49	535	
Rahvus	Eestlane	Võrdlus-kategooria	51	3854	
	Venelane		57	4089	
	Muu		51	537	
Haridus	Alg	Võrdlus-kategooria	39	365	
	Põhi	+	60	3961	
	Kesk	+	52	1926	
	Kutse	+	45	648	Muutub järjest sarnasemaks algharidusega vabanenutega, mida pikemat perioodi vaadata. Kutseharidusega vabanenud satuvad rutem uuele ülekuulamisele kui algharidusega vabanenud; algharidusega vabanenute uue ülekuulamine toimub veidi hiljem.
	Kesk-eri	+	49	1190	
	Kõrg	+	39	140	
Alkohol	Ei	Võrdlus-kategooria	54	4178	
	Kergem	+	61	1055	
	Raskem	+	66	1698	
Narkootikumid	Ei	Võrdlus-kategooria	45	2752	
	Kergem	+	62	3098	
	Raskem	+	79	1081	

52 Vt mõistete selgitust põhitekstis alapeatükkides „Narkootikumide tarvitamine“ ja „Alkoholitarvitamine“.

